

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
ШКУРОПАДСЬКОЇ Діани Борисівни
«Інституційне забезпечення стійкості національної економіки»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 – «Економіка»

Актуальність теми дослідження

Еволюція глобального макроекономічного середовища та значне посилення впливу різноманітних позаекономічних чинників на перебіг економічних процесів обумовлюють в останні десятиліття зростання економічної невизначеності, послаблення можливостей передбачення економічних ризиків та загроз. Це актуалізує дослідження проблематики економічної стійкості, яка наразі стає ключовою в забезпеченні економічної безпеки, внаслідок втрати ефективності «традиційною» методологією убезпечення від конкретно визначених ризиків і загроз.

Визначальну роль у забезпеченні стійкості національної економіки відіграє інституційна складова, яка створює підґрунтя стабільного розвитку інституційних секторів економіки завдяки усталенню їх інституційно обумовленої функціональної визначеності.

Відтак дослідження складових інституційного забезпечення стійкості національної економіки, яке здійснюється у рецензованій науковій праці, є конче актуальною науковою проблемою, яка має й визначне практичне значення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій
дослідження

Структура дисертаційного дослідження є логічною, що дозволяє сформулювати ключові аспекти проблеми та визначити послідовність кроків її вирішення. Зміст дисертації свідчить про комплексний характер дослідження. Автором застосовано новаторські підходи до методологічного забезпечення вирішення виявлених проблем стійкості національної економіки через системний аналіз стійкості її інституційних секторів – і на

основі цих підходів розроблено рекомендації щодо інституційного забезпечення стійкості національної економіки України.

Великий обсяг використаної інформації, фактичних даних, нормативно-правових актів, бібліографічних джерел, якісне їх опрацювання і критичний аналіз з використанням дисертантом відповідних наукових методів дослідження, забезпечують наукову обґрунтованість положень дисертаційної роботи. Всі поставлені завдання у проведеному Д.Б.Шкуропадською науковому дослідженні знайшли своє вирішення та відображення у відповідних позиціях наукової новизни роботи.

Наукові положення, висновки і рекомендації, що висвітлені у дисертації Д.Б.Шкуропадської, апробовані та отримали застосування у практичній діяльності, що засвідчено відповідними довідками про впровадження результатів дослідження.

Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна одержаних результатів. Результати дисертаційної роботи полягають у вирішенні важливої наукової проблеми визначення теоретичних та практичних засад інституційного забезпечення стійкості економіки України, що проявляється у внутрішній єдності всіх елементів, їх взаємозв'язку та цілісності.

Безперечним науковим здобутком автора є адаптивне трактування поняття стійкості, яке запозичене з технічних наук. Якщо в останніх основною характерною рисою стійкості вважається певний рівноважний стан системи і її здатність повертатися до рівноваги в разі негативних, що, як правило, переноситься і й економіку переважною більшістю авторів, дисертант доповнює розуміння стійкості здатністю інституційних складових системи ефективно використовувати ресурси для подальшого розвитку.

Найсуттєвішими результатами, які відображають наукову новизну, є:

- ідентифікація формальних та неформальних інститутів забезпечення стійкості економіки з акцентом на дослідження інституційної

спроможності органів державного управління до забезпечення стійкості економіки;

- визначення механізмів забезпечення та критеріїв стійкості за інституційними секторами економіки, а також зовнішнім сектором економіки, який розглядається як головне джерело шоків впливів;
- включення до складу суттєвих чинників забезпечення стійкості економіки впливу неформальних інститутів, якими є, зокрема, довіра до влади, сприйняття корупції, економічна культура, а також розроблення рекомендацій щодо сприяння розвитку цих інститутів;
- авторська систематизація інструментів економічної політики за напрямками інституційного забезпечення стійкості економіки, що дозволило виявити організаційну спроможність органів державного управління використовувати ці інструменти - цілком логічним є висновок автора про те, що найбільш інституційно забезпеченим сектором економіки є сектор фінансових корпорацій, зокрема завдяки діяльності НБУ;
- обґрунтування адаптивного потенціалу економіки для протидії шоків впливам, який базується на інституційному забезпеченні ефективного та безпечного використання основних ресурсів, з визначенням конкретних інститутів убезпечення (зокрема – гарантування прав власності, страхування тощо).

Практичне значення результатів дослідження. Запропоновані в дисертації наукові та практичні результати, висновки та рекомендації можуть використовуватись для удосконалення інституційного забезпечення стійкості економіки України.

Зокрема, практичну значущість для державного управління мають розроблені автором методичні підходи до встановлення взаємозв'язку стійкості економіки та захисту національних економічних інтересів, що важливо для практичного забезпечення економічної безпеки, а також

запропоновані автором індикатори оцінювання рівня стійкості національної економіки.

Привертають увагу також конкретні критерії оцінювання інституційного забезпечення стійкості української економіки, які може бути використано для уточнення функцій органів державного управління та визначення критеріїв їх ефективності при переході до управління на основі концепції стійкості.

Основні положення, висновки і рекомендації, що містяться в дисертації, були запропоновані та використовуються в практичній діяльності юридичного департаменту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, департаменту з питань фінансового та економічного розвитку секретаріату Кабінету Міністрів України, а також у навчальному процесі КНТЕУ.

Наукові положення дисертаційної роботи презентувались та обговорювались на 17 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та бізнес-форумах.

Повнота викладу матеріалу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Сформульовані в дисертації теоретичні положення і практичні рекомендації достатньо повно відображені в публікаціях.

За результатами дисертаційної роботи опубліковано 25 наукових праць, у тому числі: 6 статей у наукових фахових виданнях, 2 статті у наукових періодичних виданнях інших держав, 17 публікацій у матеріалах наукових конференцій та бізнес-форумах.

Зауваження та дискусійні положення дисертації

Ознайомлення з дисертаційною роботою дає підстави для наступних зауважень.

1. Досліджуючи властивості стійкості національної економіки, автор

бере до розгляду лише *шокові* впливи як *рантові* зміни, що виводять параметри економічної системи за критичні значення. Між тим, поза розглядом опиняються внутрішні дисбаланси системи, які можуть поступово виводити її із стабільного стану й, зрештою, порушувати спроможність до відновлення рівноваги.

2. Недостатньо обґрунтованим видається встановлення автором порогових значень індикаторів оцінювання рівня стійкості національної економіки. У зв'язку із принциповими відмінностями концепцій *стійкості* та *захищеності* пряме запозичення порогових значень із системи забезпечення економічної безпеки може бути недоцільним.

3. Застосовуючи на практиці розроблену методику розрахунку інтегрального індикатора стійкості національної економіки України, автор доходить парадоксального висновку про те, що мінімальним значення індикатора було у 2013 р., в той час як у 2014-2015 рр. спостерігалось його підвищення (Рис. 2.1). Це суперечить емпіричному досвіду про різке наростання ризиків для економіки України у зазначені роки, проте пояснення цьому феномену автором не надається.

4. Перспективним для поглиблення висновків автора було б встановлення механізмів *взаємопов'язаності* стійкості інституційних секторів національної економіки та, відповідно, виявлення феноменів, коли досягнення стійкості одним із секторів у короткостроковому періоді порушує стійкість іншого, або системи в цілому.

5. Занадто вузьким видається набір інститутів забезпечення стійкості сектору нефінансових корпорацій, до яких автор відносить лише Мінфін, Державну фіскальну службу, АМКУ та ФДМУ. З нашої точки зору, виходячи із запропонованих автором критеріїв ефективності використання ресурсів розвитку як одного з підґрунть стійкості, до переліку таких інститутів варто віднести принаймні секторальні міністерства (Мінекономіки, Мінінфраструктури. Міненерго), а також інститути сприяння розвитку підприємництва.

6. Сумнівною видається теза автора про однозначну корисність *монетизації* бюджетного дефіциту, завдяки чому відбувається «зростання грошової маси, що є чинником збільшення сукупного попиту і, отже, обсягу виробництва... зниження ставки відсотка (здешевлення ціни кредиту) на грошовому ринку, що стимулює інвестиції і забезпечує зростання сукупних витрат і сукупного випуску». Тим більше, що автор згадує пряме придбання Нацбанком державних цінних паперів, що прямо заборонено законодавством.

7. Потребує уточнення застосований автором термін «*банківські інвестиції*», який розглядається як один з ключових у забезпеченні стійкості сектору фінансових корпорацій.

8. Параграф 3.2 надмірно перевантажений викладом зарубіжного досвіду політики забезпечення стійкості національної економіки, натомість бракує авторських оцінок та критичних висновків щодо можливостей запозичення відповідних інструментів для України.

9. У світлі подій останніх років навряд можна погодитися з включенням авторів до числа міжнародних організацій, «участь в яких забезпечує розвиток та захист національних економічних інтересів України», Співдружності незалежних держав, а також Єдиного економічного простору, тим більше, що наразі Україна де-факто не має відношення до цих організацій.

Загальна оцінка дисертаційної роботи

Висловлені зауваження не применшують значущості та загальної високої оцінки рецензованої дисертаційної роботи й можуть значною мірою бути розцінені як рекомендації щодо подальшого розвитку досліджень автора.

Дисертаційна робота «Інституційне забезпечення стійкості національної економіки», яку виконала Шкуропадська Д.Б., вирішує важливу наукову проблему комплексного дослідження інституційного забезпечення стійкості національної економіки.

Дисертаційна робота виконана з дотриманням норм академічної доброчесності та відповідає вимогам, передбаченим пп. 9,10,11,12 «Порядку проведення експерименту з присудження ступня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 року, відносно дисертації на здобуття ступеня доктора філософії, а її автор, Шкуропадська Діана Борисівна, *заслуговує* на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – «Економіка».

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук,
старший науковий співробітник,
Заступник директора –
керівник центру економічних та соціальних досліджень
Національного інституту стратегічних досліджень

Я.А.Жаліло

*Кандидат Жаліло Я.А. засвідчує:
Заступник директора
07.12.2020*

